

กระบวนการพัฒนาบทประพันธ์เพลงบลูส์
ที่สร้างบนฐานอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทดำ

The Development of Blues Composition based on
Identity of Thai Dam Ethnic group

เอกชัย พุทธิรัญ / Ekachai Phuhirun^๑

Received: Jun 29, 2020 Revised: Aug 31, 2020 Accepted: Sep 6, 2020

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมของชาวไทดำได้กระจายออกไปทุกจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย มีการฟ้อนรำ ฟ้อนอย่างระหว่งเดือนเมษายน เรียกว่า “รำกลอน ฟ้อนแคน” มากกว่า ๒๐๐ ปีที่ชาวไทดำได้อพยพมาจากดินแดนเมืองแถน ประเทศเวียดนามมาตั้งรกรากที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีเป็นที่แรก จากนั้นได้กระจายตัวออกไปตามจังหวัดต่าง ๆ มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่อื่น เช่น นครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร กาญจนบุรี ลพบุรี สระบุรี พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย ฯลฯ และพื้นที่ อำเภออุ้มถ้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลจากการเก็บข้อมูลพบว่าชาวไทดำมีวิถีชีวิตดำเนินผ่านบทเพลง ดนตรี ภาษาถิ่น การละเล่น การแต่งกาย ชาวไทดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคารพยึดถือในความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของตนเองอย่างเหนียวแน่น ทั้งยังคงมีประเพณีและการประกอบพิธีกรรม เช่น การบูชาแถน (เทวดา) การไหว้ผีบรรพบุรุษ การไหว้หนึ่งองงานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการประพันธ์เพลงเพื่อสร้างรูปแบบความเชื่อ

---

^๑ สาขาวิชาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ความศรัทธาใหม่จากดนตรีชาติพันธุ์ในอำเภออุ้มทอง วัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ สร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงที่มาจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการทำสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับกระบวนการดำเนินการสร้างสรรค์บทเพลงที่เรียกว่ากระบวนการ CPRM คือ ประพันธ์เพลง (Compose) ทำการฝึกซ้อม (Practice) บันทึกเสียง (Record) และผสมเสียงเพื่อทำต้นฉบับ (Mixdown and Mastering) ผลลัพธ์จากการวิจัยได้นวัตกรรมบทเพลง บลูส์อุ้มทอง ที่มีสังคีตลักษณ์เพลงบลูส์ แต่แนวทำนองและแนวดนตรีได้พัฒนามาจากอัตลักษณ์ทางดนตรีของชาติพันธุ์ชาวไทยดำในอำเภออุ้มทอง

คำสำคัญ : นวัตกรรมบทประพันธ์เพลง ดนตรีบลูส์ ดนตรีชาติพันธุ์ไทยดำ อำเภออุ้มทอง

Abstract

The cultures of Thai Dam ethnic group have been spread through all regions of Thailand. Their unique cultures include traditional dances such as “Ram Klorn”, “Fon Kaen” which are performed during traditional festival in April or summertime. More than two decades ago, the Thai Dam had migrated from Thang city (Dien Bien Phu), in Vietnam and first settled down in Khao Yoi District, Phetchaburi Province. Later on, they scattered to several provinces throughout the country and settled down in Nakhon Pathom, Suphanburi, Ratchaburi, Samutsakorn, Kanchanaburi, etc. U Thong district was one of the areas where they lived permanently. Thai Dam people lived closely with music, dialect, traditional games, clothing and traditions and were considered as one of the ethnic groups who strictly abided by their beliefs,

cultures and traditions. At present, Thai Song Dam people living in each province still have performed their rites and rituals such as the god Phayathen worship, ancestor worship, Mod Ghost worship through their own language and music to pay tribute and for entertainment purpose. Music composition “U Thong Blues” is one of the results of the research of the innovation of music composition to create new beliefs and faiths from ethnical music in U Thong District. The research aims to create music composition from ethnical identities with the processes of literature review, interviews (informal and group interviews) and the methodologies of qualitative research and CPRM (Compose – Practice – Record – Mixdown and Mastering). The “U Thong Blues” is composed in the form of Blues, but its melody and improvisation are developed from the song of “Fon Kaen Yang” which is an identity of Thai Song Dam ethnic group in U Thong District.

Keywords : Innovation of music composition, Blues, Music of Thai Dam Ethnic group, U Thong District

ความสำคัญและความเป็นมา

การเรียนรู้ทำความเข้าใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการสืบทอด เป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ งานวิจัยลักษณะนี้ยังคงมีความสำคัญและต้องมีการเรียนรู้ศึกษาในหลากหลายมิติ หลากหลายวิธีวิทยา เพื่อหาคำตอบของ แนวทางการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อสร้างให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนัก หวงแหน และเห็นคุณค่าวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตน ทั้งนี้ สอดคล้องกับการทำงานขององค์กรการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่เน้นการทำให้ประชาชนตระหนักในอัตลักษณ์ด้าน

ด้านวัฒนธรรมของตน (รสสุคนธ์ เนาวบุตร, ๒๕๕๗) หนึ่งในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่ยังคงดำรงไว้ถึงปัจจุบัน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ใน อำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น ผังเมืองโบราณ เจดีย์ วัด ข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภ่อู่ทองพบว่า อำเภ่อู่ทองมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเมืองโบราณ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนดั้งเดิมและชนเผ่าต่าง ๆ โดยยังคงความเป็นอัตลักษณ์ทางด้านความเชื่อ ภาษา และวัฒนธรรมหลงเหลืออยู่ถึงปัจจุบัน จากการวิจัยพบว่าเยาวชนยังไม่เกิดความตระหนักในการส่งเสริม และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเองมากนัก อย่างไรก็ตามการพัฒนาและสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น อำเภ่อู่ทอง โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยใช้ดนตรีและการแสดง พบในงานวิจัยของ (ณัฐภา นาฏยนาวิณ และคณะ, ๒๕๖๐) ที่ได้ทำการศึกษาในเรื่องการสร้างสรรค์การแสดงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในขณะที่เอกชัย พุทธิรัฐ ได้ประพันธ์บทเพลงจำนวน ๔ ชุด แต่ละชุดเป็นการนำอัตลักษณ์ของดนตรีท้องถิ่นมาใช้เป็นวัตถุดิบในการประพันธ์เพื่อประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัยสามารถสร้างนวัตกรรมการประพันธ์เพลงที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ของท้องถิ่นผ่านบทเพลงร่วมสมัย

งานวิจัยของเอกชัย พุทธิรัฐได้กล่าวไว้ว่า ความนิยมด้านดนตรีของอำเภ่อู่ทองในปัจจุบัน ยังไม่สามารถชี้ชัดได้ว่ามีความนิยมดนตรีประเภทใด โดยทั่วไปการนิยมฟังเพลงของชาวอู่ทองในร้านอาหาร ตลาดนัด ชุมชนจะเป็นเพลงลูกทุ่งทั่วไป จากที่ฐานข้อมูลประชากรในอำเภ่อู่ทองพบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด เนื่องจากเยาวชนทั้งวัยรุ่นและวัยทำงานต่างอพยพโยกย้ายไปทำงานต่างถิ่น ในส่วนของดนตรีในสถานศึกษาก็นับรูปแบบคล้ายคลึงกัน คือมี

ทั้งดนตรีไทย ดนตรีสมัยนิยมและดนตรีตะวันตก ในระดับประถมศึกษาเน้นที่ดนตรีไทย ในระดับมัธยมศึกษาจะเน้นในส่วนดนตรีสมัยนิยม รูปแบบของวงลูกทุ่ง ซึ่งมีการบูรณาการกับศาสตร์ด้านการแสดงและการเต้น เพื่อการส่งเสริมเข้าประกวดวงดนตรี ประกวดร้องเพลง ประกวดวงขับร้องประสานเสียง และการสร้างวงดนตรีเพื่อเข้าร่วมแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมแห่งชาติ เป็นต้น (เอกชัย พุทธิรัณู, ๒๕๖๑)

พื้นที่ของอำเภออุ้มทองมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น กลุ่มชาวไทยพื้นเมือง กลุ่มชาวจีน กลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นในปัจจุบัน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว อันประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทดำหรือไทยทรงดำ) กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงหรือไทพวน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำจะมีกิจกรรม ประเพณีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เห็นได้จากที่มีการรวมกลุ่มสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ เช่น การสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทดำในพื้นที่ตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง และรูปแบบอัตลักษณ์ที่โดดเด่น กรมศิลปากรจึงได้มีการสร้างเรือนชาวไทดำจำลองในพื้นที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติอุ้มทอง เป็นต้น ในความโดดเด่นทางวัฒนธรรมดนตรีจากรายงานวิจัยของสุธี จันทร์ศรี ได้วิเคราะห์คุณลักษณะทางดนตรีของชาวไทดำที่มีการสืบทอดร่วมกันแม้จะอยู่กระจายไปหลายพื้นที่ คือ การขับไทดำและการบรรเลงเครื่องดนตรี คือ ปี่และแคน ซึ่งมีโครงสร้าง กลวิธีในการดำเนินทำนอง จังหวะ ฉันทลักษณ์ และการใช้ภาษารวมถึงสังคีตลักษณ์อันคุณลักษณะเฉพาะทางที่บรรพบุรุษชาวไทดำได้สร้างสรรค์ไว้จนเกิดเป็นความโดดเด่นของชาวไทดำ (สุธี จันทร์ศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์, ๒๕๖๑)

ผู้วิจัยได้ค้นหาอัตลักษณ์ของพื้นที่เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดให้เด่นชัดจากอัตลักษณ์ตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัยที่จะพัฒนาบทเพลงจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวไทดำ เช่น ตัวอย่างผลการวิจัยของเฉลิมชัย ปัญญาดี พบว่า อัตลักษณ์ของพื้นที่ที่แสดงให้เห็นชัดเจนเกิดจาก การซ้อนทับ

ระหว่างอัตลักษณ์ของบุคคลิก (Personnel Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) อัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นการรวมกันระหว่างอัตลักษณ์ของบุคคลหลาย ๆ คนเข้าด้วยกัน ซึ่งทำให้เกิดการซ้อนทับและเลื่อนไหลไปตามบริบทแวดล้อม คล้ายกับพื้นที่ในอำเภออุทองที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว หลากหลายกลุ่ม เช่น ชาติพันธุ์ลาวเวียง ลาวพวน ลาวครั่งและลาวโซ่งหรือไทดำ เป็นต้น ในการทำวิจัย การคัดเลือกอัตลักษณ์ที่โดดเด่นอาจจะเลือกจากอัตลักษณ์ส่วนบุคคล บางครั้งอาจจะเลือกจากอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นบทบาทเฉพาะบุคคลกับบทบาทที่ถูกกำกับขึ้นโดยคนในสังคม (เฉลิมชัย ปัญญาดี, ๒๕๕๐)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ด้านการประพันธ์เพลงบลูส์ที่พัฒนามาจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทดำ
๒. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมด้านการประพันธ์เพลงในรูปแบบเพลงบลูส์ที่พัฒนามาจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทดำ

ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการประพันธ์เพลง

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อสร้างนวัตกรรมด้านการประพันธ์เพลงที่มีส่วนช่วยสนับสนุนปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิดบวรรากฐานจากอัตลักษณ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ และเพื่อสนับสนุนส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในอำเภออุทอง โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการค้นคว้างานวิจัย การสังเกตและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการลงพื้นที่ทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสัมผัสกับวิถีชีวิตปกติประจำวันของชุมชนมาบูรณาการกับเทคนิคการประพันธ์เพลง ดังภาพที่ ๑ - ๒

ภาพที่ ๑ สัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับแกนนำชาวไทดำ ตำบลบ้านดอน
(ที่มา: เอกชัย พุทธิรัญ, ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๒ สนทนากลุ่มกับปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลสระยายโสม อำเภ่อู้อทอง
(ที่มา: เอกชัย พุทธิรัญ, ๒๕๖๒)

เริ่มจากศึกษางานวิจัยดนตรี บทเพลง เกี่ยวกับดนตรีชาติพันธุ์ ดนตรีพื้นบ้าน จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง เช่น เจ้าหน้าที่ ชาวบ้าน พระสงฆ์ในพื้นที่บริเวณ รอบพระพุทธรูปศรีศรีสุวรรณภูมิ และกลุ่มครูสอนวิชาดนตรีในโรงเรียนเขตอำเภ่อู้อทอง มีการวิเคราะห์ข้อมูลของพื้นที่จากการสังเกตบรรยากาศโดยรอบของ พระพุทธรูปศรีศรีสุวรรณภูมิ (หลวงพ่่อู้อทอง) การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ชาวบ้าน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบดนตรีที่ใช้ในการประพันธ์ เพลงและเทคนิควิธีการประพันธ์เพลง กำหนดองค์ประกอบดนตรีในบทเพลง

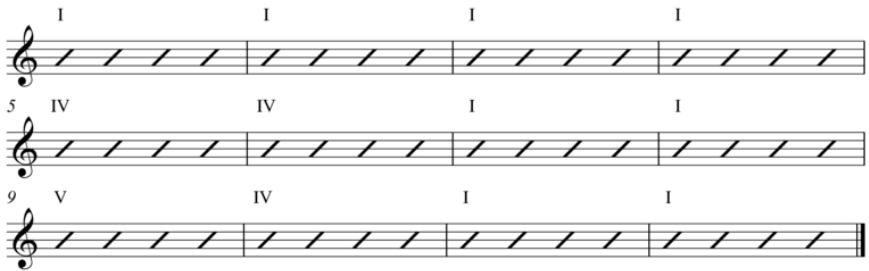
เพื่อพิจารณาการใช้วัตถุดิบ เทคนิคการประพันธ์เพลง โดยคำนึงถึงเทคนิค ความสัมพันธ์กับเพลงพื้นบ้านที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มีการวางแผนเสียง แนวทำนอง กระสวนจังหวะ แนวประสาน และองค์ประกอบอื่น ๆ ของบทประพันธ์เพลงให้ควบคู่กับอัตลักษณ์ดนตรีชาติพันธุ์อย่างเหมาะสม รวมถึงวางแผนโครงสร้างบทเพลง โดยมีกระบวนการดำเนินการสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการ CPRM ซึ่งเป็นตัวอย่างภาษาอังกฤษของกระบวนการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง (Compose – Practice – Record – Mixdown and Mastering) ประกอบไปด้วยขั้นตอนการประพันธ์เพลง (Compose) และนำบทประพันธ์ไปให้นักดนตรีฝึกซ้อม (Practice) ล่วงหน้าก่อนทำการบันทึกเสียง (Record) หลังจากบันทึกเสียงเรียบร้อย นำบทประพันธ์เพลงไปบันทึกในห้องอัดเสียงที่มีคุณภาพสูงและทำการปรับแต่งเสียงเพื่อทำเป็นต้นฉบับ (Mixdown & Mastering) พร้อมจัดทำซีดีเพื่อเผยแพร่ทางออฟไลน์และออนไลน์ เผยแพร่แบบแสดงสด โดยมีการฝึกซ้อมสำหรับแสดง จัดทำโน้ตเพลงพร้อมอรรถาธิบายบทวิเคราะห์บทประพันธ์เพลง รวมถึงเทคนิควิธีการประพันธ์เพลงของแต่ละบท เพื่อนำมาใช้เป็นเอกสารประกอบการประชุมเชิงวิชาการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมและจัดสัมมนาแสดงผลงาน

แนวคิดหลักในการประพันธ์เพลง บทเพลง “อุ้ทอง บลูส์”

แนวคิดการสร้างสรรค์บทประพันธ์ได้พัฒนามาจากทำนองเพลง “ฟ้อนแคนย่าง” ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวลาวโซ่งหรือไทดำในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี โดยนำทำนองส่วนหนึ่งของเพลงมาสร้างเป็นแนวทำนอง (Melody) บนพื้นฐานองค์ประกอบดนตรีของบทเพลงตามทฤษฎีดนตรีตะวันตก ผู้วิจัยได้อ้างอิงแนวเพลงของตะวันตกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมและเป็นส่วนผสมของดนตรีพื้นเมืองอเมริกัน ดนตรีตะวันตก และดนตรีชาติพันธุ์ของแอฟริกัน ที่เรียกในแบบเพลงสมัยนิยมว่า เพลงบลูส์ (Blues) ในตอนต้นของศตวรรษที่ ๒๐ โครงสร้างของเพลงบลูส์แบบดั้งเดิม (Traditional Blues) หรือ บลูส์ ๑๒ ห้อง (Twelve Bars Blues) มีทั้งหมด ๑๒ ห้องเพลง แต่เนื่องจากทำนองดั้งเดิมของเพลงฟ้อนแคนย่าง

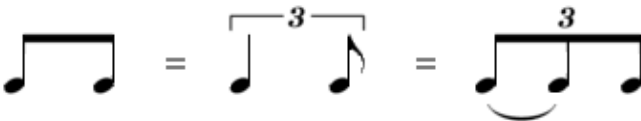

เป็นทำนองยาวต่อเนื่องกัน บทประพันธ์ดั้งเดิมจึงไม่มีการแบ่งวรรคเพลง โดยปล่อยให้ทำนองหลักไหลลื่นไปตั้งแต่ห้องแรกจนถึงห้องสุดท้ายแล้วค่อยบรรเลงซ้ำท่อนเพลงไปเรื่อย ๆ เพลงบลูส์ปกติมีห้องเพลงเป็นสังคีตลักษณะมาตรฐาน มีการใช้กระสวนจังหวะที่เรียกว่า บลูส์ชัฟเฟิล (Shuffle Blues Pattern) คอร์ดที่ใช้เป็นเสียงประสานในชั้นปฐมภูมิใน ๑๒ ห้องเพลงแบ่งได้เป็น คอร์ดลำดับที่ I ของคีย์จำนวน ๔ ห้องเพลง คอร์ดลำดับที่ IV ของคีย์จำนวน ๒ ห้องเพลง คอร์ดลำดับที่ I ของคีย์จำนวน ๒ ห้องเพลง คอร์ดลำดับที่ V จำนวน ๑ ห้องเพลง คอร์ดลำดับที่ IV จำนวน ๑ ห้องเพลง และคอร์ดลำดับที่ I จำนวน ๒ ห้องเพลง ดังภาพที่ ๓ - ๔

ภาพที่ ๓ รูปแบบการดำเนินคอร์ดในเพลงบลูส์มาตรฐาน

(ที่มา: Patrick Mac Farlane, 2563)

ภาพที่ ๔ รูปแบบกระสวนจังหวะแบบ บลูส์ชัฟเฟิล

(ที่มา: Patrick Mac Farlane, 2563)

ผู้วิจัยได้ใช้วงดนตรีมาตรฐานประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีสากล ในรูปแบบเพลงบลูส์ คือ กลองชุด เบส กีตาร์ เปียโน และเครื่องเป่า การดำเนินทำนองในบทประพันธ์นี้ผู้วิจัยเลือกใช้ทริ้มเบ็ต เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ

เป็น ๔/๔ ในส่วนของเสียงประสานผู้วิจัยใช้โครงสร้างของคอร์ดแบบ เพลงบลูส์ดั้งเดิม คือ คอร์ดลำดับที่ ๒ (I) ลำดับที่ ๔ (IV) และลำดับที่ ๕ (V) แต่ไม่ใช่เป็นกลุ่มคอร์ดโดมิแนนท์เซเว่น เนื่องจากต้องการให้อิสระกับแนวทำนองและผู้บรรเลงที่จะเติมเสียงประสานในส่วนของคอร์ดโดมิแนนท์เซเว่นเอง การขยายท่อนออกเป็น ๓ ท่อน บรรเลงเป็นรูปแบบซ้ำ ๆ กันรวมกัน ๕ รอบหรือเรียกว่า ๕ คลอริส (Chorus) โดยท่อนแรกเป็นแนวทำนองหลัก (Main theme) จะบรรเลงโดยทริมเป็ต ท่อนที่ ๒ เป็นการบรรเลงทำนองต้นสด (Improvisation) โดยกีตาร์ ท่อนที่ ๓ เป็นการบรรเลงทำนองต้นสดโดยทริมเป็ต ท่อนที่ ๔ เป็นการบรรเลงทำนองต้นสดโดยกีตาร์อีกครั้ง ท่อนที่ ๕ หรือท่อนสุดท้ายจะกลับมาบรรเลงทำนองหลัก (Main Theme) อีกครั้งเพื่อจบเพลงโดยทริมเป็ต ผู้วิจัยได้พัฒนาสร้างสรรค์เป็นชุดบทประพันธ์เพลงอู๋ทองบลูส์จำนวน ๔ เพลง ดังนี้ อู๋ทองบลูส์ หมายเลข ๑ (U-Thong Blues No.1) อู๋ทองบลูส์ หมายเลข ๒ (U-Thong Blues No.2) อู๋ทองบลูส์ หมายเลข ๓ (U-Thong Blues No.3) และอู๋ทองบลูส์ หมายเลข ๔ (U-Thong Blues No.4) โดยแต่ละบทเพลงจะเป็นกระสวนจังหวะที่มีอัตราจังหวะซ้ำ – เร็ว แตกต่างกัน

โครงสร้างและพัฒนาการของทำนองหลัก

บทเพลงอู๋ทองบลูส์ หมายเลข ๑ จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบทเพลงในหมายเลขอื่น ๆ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โครงสร้างของบทเพลง อู๋ทองบลูส์ หมายเลข ๑ ประกอบไปด้วยท่อนเพลงจำนวน ๕ ท่อน ซึ่งมีทั้งท่อนทำนองหลักและท่อนต้นสด ดังนี้ ท่อนที่ ๑ บรรเลงทำนองหลัก (Main Theme) โดยทริมเป็ต และจะกลับมาบรรเลงทำนองหลักในท่อนที่ ๕ หรือท่อนสุดท้ายอีกครั้ง แนวทำนองอยู่ในบันไดเสียง Eb เมเจอร์ โดยมีเสียงอยู่ในช่วงเสียงต่ำสุดที่โน้ต Ab ซึ่งเป็นโน้ตซับโดมิแนนท์และสูงสุดที่โน้ต Bb ซึ่งเป็นโน้ตโดมิแนนท์ของบันไดเสียง ใช้โน้ตกระจายเสียงบนคอร์ด I โดมิแนนท์เซเว่น IV โดมิแนนท์เซเว่น และ V โดมิแนนท์เซเว่น ซึ่งเป็นการดำเนินคอร์ดแบบเพลงบลูส์ ในช่วงท้ายมี

การดำเนินคอร์เป็นแบบ I Vi ii V เพื่อส่งไปที่ต้นเพลงในรอบที่มีการย้อนกลับ
ดังภาพที่ ๕

U-Thong Blues

Ekachai Phuhirun

Ballad

Melody

Rhythm Guitar

Piano

6

Voice

Rhythm

Pno.

10

Voice

Rhythm

Pno.

ภาพที่ ๕ ทำนองหลัก (Main theme) ของบทเพลงอุ่ทองบลูส์

(ที่มา: เอกชัย พุทธิรัญญ์, ๒๕๖๒)

การวิเคราะห์เพลงในด้านทฤษฎีดนตรีพบว่าแนวทำนองเป็นส่วนสำคัญ
ที่จะสื่อสารตัวของบทเพลงกับผู้ฟังได้อย่างชัดเจนที่สุด เทคนิคการบรรเลงแบบ

ต้นสด เป็นการสื่อสารแบบฉับพลันของศิลปินและยังแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก กระสวนจังหวะที่ต้นสดจะพัฒนาจากท่อนหลัก ในบางช่วงกระสวนจังหวะจะใช้เทคนิคสามพยางค์ที่พัฒนาออกไปเป็นกลุ่มโน้ตเช็บตสองชั้น ในท่อนต้นสดนั้นมีทั้งกระสวนจังหวะแบบเช็บตหนึ่งชั้น เช็บตสองชั้นประจุดและจังหวะสามพยางค์ เหมือนจังหวะของเพลงรำแคนที่มีการผสมผสานหลายรูปแบบของกระสวนจังหวะ เป็นการบูรณาการระหว่างดนตรีที่พื้นบ้านชาติพันธุ์ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนวัฒนธรรมดนตรีกับทำนองต้นสดซึ่งใช้ในการสื่อสารอารมณ์ของศิลปิน อีกทั้งยังเป็นการบูรณาการด้านดนตรีที่เป็นรากของชาติพันธุ์ไทยดํากับรูปแบบของดนตรีตะวันตกที่เป็นแบบสมัยนิยมในทวีปอเมริกา

การวิเคราะห์ท่อนบรรเลงทำนองต้นสด (Improvisation)

การวิเคราะห์แนวทำนองต้นสด (Improvisation) ชั้นแรกของการวิเคราะห์แนวทำนอง ควรรู้จักส่วนประกอบที่จะพัฒนาแนวทำนองไปในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อประกอบขึ้นเป็นบทเพลง โดยมีส่วนประกอบย่อย คือ ทำนองย่อยเอกหรือโมทีฟ (Motive) วลี (Phrase) และวรรคเพลงหรือประโยคเพลง (Sentence) ซึ่งทำนองมีจะลักษณะการขึ้นลงของระดับเสียงและลักษณะของจังหวะที่ศิลปินต้องการสื่อสารออกมาในฉับพลันและเป็นแบบฉับเฉพาะตนในเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำตามรายงานวิจัยของสุธี จันท์ศรี พบว่า แคน (แคน) ฆ้องและแคนแล่นซึ่งเป็นทำนองเพลงสำหรับแคน มีการดำเนินทำนองแบบกิ่งอิสระ มีเสียงหลักที่กำหนดไว้อย่างหลวม ๆ ซึ่งหมอแคนสามารถต้นทำนอง (Improvisation) แต่ต้องอยู่ในกลุ่มเสียงที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยเทียบเคียงได้กับกลุ่มของโน้ตในคอร์ดของดนตรีสากล (สุธี จันท์ศรีและสมทรง บุรุษพัฒน์, ๒๕๖๑)

ในห้องที่ ๑ - ๒ เป็นวรรคเพลงแรกที่แนวทำนองในช่วงเสียงคู่ ๑๐ จากโน้ต C ถึงโน้ต Eb อีก ๑ ช่วงเสียง สังเกตได้ว่ามีโน้ตโครมาติกเข้ามาเสริมในวรรคที่ ๒ จะเน้นเข้าหาโน้ตในคอร์ดของคอร์ด Eb จากทำนองที่มีระดับสูงต่ำ

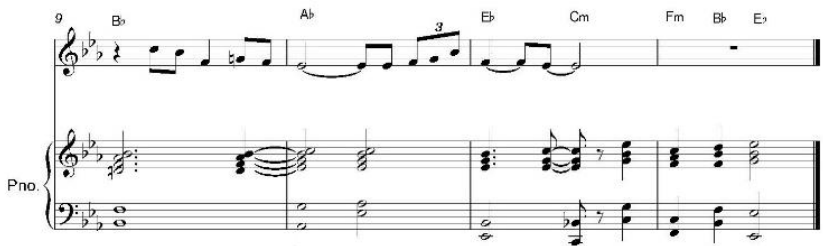
และประโยคเพลงมีการใช้ส่วนของจังหวะใกล้เคียงกัน คือลักษณะกระสวน จังหวะแบบสามพยางค์และเซบ็ตสองชั้นประจูด ดังภาพที่ ๖

ภาพที่ ๖ ทำนองต้นสด (Improvisation) ห้องที่ ๑ - ๔
(ที่มา: เอกชัย พุทธิรัณู, ๒๕๖๒)

จากห้องที่ ๕ สังเกตได้ว่าทั้ง ๒ วลีมีลักษณะการไล่บันไดเสียงในแนวทำนองเหมือนกัน จากโน้ตในบันไดเสียง Eb Mixolydian บนคอร์ด Ab ไล่ระดับเสียงสูงขึ้นและต่ำลง ประโยคเพลงมีการใช้ส่วนของจังหวะใกล้เคียงกัน บันไดเสียงที่ใช้เป็น Bb Mixolydian บนคอร์ด Eb สังเกตได้อีกว่าห้องที่ ๘ แนวทำนองยังยึดวลีเพลงจากห้องที่ ๕ เพียงแต่มีการพัฒนาแนวทำนองให้ดีขึ้นโดยการเปลี่ยนระดับเสียงของโน้ตมีการใช้โน้ตนอกคอร์ดคือ Db และ Gb มาเพิ่มสีสันและเปลี่ยนกระสวนจังหวะของวลีที่สองในจังหวะสุดท้ายเป็นสามพยางค์ ดังภาพที่ ๗

ภาพที่ ๗ ทำนองต้นสด (Improvisation) ห้องที่ ๕ - ๘
(ที่มา: เอกชัย พุทธิรัณู, ๒๕๖๒)

ในห้องที่ ๙ - ๑๑ แนวทำนองมีการเปลี่ยนกระสวนจังหวะให้ยึดลง โดยปรับเป็นสัดส่วนเป็นโน้ตเข็บตหนึ่งชั้น ตัวดำและตัวขาว มีการใช้โน้ตนอกคอร์ดห้องที่ ๑๐ และพัฒนาแนวทำนองให้เข้าสู่ลีที่จับท่อนเพลงในห้องที่ ๑๑ มีการสร้างเสียงกีดหรือเทนชั่น (Tension) โดยการใช้โน้ตนอกคอร์ดมาเล่นในจังหวะหนักที่สำคัญและেলাเข้าหาโน้ตในคอร์ดแรกในจังหวะถัดไป ดังภาพที่ ๘ - ๙

ภาพที่ ๘ ทำนองด้นสด (Improvisation) ห้องที่ ๙ - ๑๒
(ที่มา: เอกชัย พุทธิรัญ, ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๙ ผู้วิจัยมอบบทประพันธ์ให้สถานีวิทยุท้องถิ่นในอำเภอร่องทอง
(ที่มา: เอกชัย พุทธิรัญ, ๒๕๖๒)

สรุปผล

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าวิจัยและสังเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์นี้จากดนตรีชาติพันธุ์ไทย - ลาว โดยเน้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในสังคีตลักษณะของเพลงบลูส์ โครงสร้างของแนวทำนองมาจากเพลงฟ็อนแคนอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการสร้างสรรค์เป็นแนวทำนองของบทเพลง อุ้มทองบลูส์ และมีท่อนเพลงที่เรียกว่า การดันสด ซึ่งมีปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทดำ บทเพลงนี้เป็นแนวความคิดของการสร้างนวัตกรรมเพลงสมัยนิยมจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในพื้นที่ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่เชื่อมต่อระหว่างวัฒนธรรมในอดีตและปัจจุบัน และเพื่อเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของท้องถิ่น สร้างสุนทรียภาพทางศิลปะ ผ่านบทเพลงร่วมสมัยที่สามารถเชื่อมชุมชนและบุคคลภายนอกชุมชน บทเพลงอุ้มทองบลูส์อยู่ในบันไดเสียง Eb เมเจอร์ โดยใช้สังคีตลักษณะบลูส์ ๑๒ ห้อง ผู้วิจัยได้ใช้การพัฒนาท่อนเพลงที่มีการบรรเลงแบบดันสด ลักษณะเครื่องหมายกำหนดจังหวะเป็น ๔/๔ กลุ่มของจังหวะที่ใช้มีลักษณะซฟเฟิล ก่อนประพันธ์และหลังจากบทประพันธ์ได้ทำการสนทนากับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงบทประพันธ์มีการจัดทำโน้ตเพลงฉบับสมบูรณ์ บันทึกเสียงเป็นซีดีเพลง จัดการแสดงบทอรรถาธิบายบทเพลง โดยผู้วิจัยนำไปเผยแพร่เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์อำเภออุ้มทองทางสื่อสังคมออนไลน์และวิทยุชุมชนในอำเภออุ้มทอง

อภิปรายผล

การผลิตงานสร้างสรรค์ด้านดนตรีที่บูรณาการกับอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์สามารถยกระดับมูลค่าและคุณค่าของอำเภออุ้มทองนั้นนับได้ว่าเป็นโจทย์ที่มีความยากระดับหนึ่ง เนื่องจากการสร้างมูลค่าและรายได้ที่ยั่งยืนจนสามารถเป็นอาชีพหลักในท้องถิ่นได้นั้น จะต้องผ่านกระบวนการทางสังคมหลายระดับ ทั้งค่านิยม ความเชื่อพื้นฐานในวัฒนธรรมหลักที่เป็นแกนกลางที่เข้มแข็งของชุมชน พื้นที่ส่วนใหญ่อำเภออุ้มทองนั้น พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ไทยพื้นถิ่น ไทย - จีนและกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาว ซึ่งเป็น

กลุ่มใหญ่และได้อพยพมาจากพื้นที่หลากหลาย เช่น กลุ่มลาวครั่ง กลุ่มลาวโซ่ง หรือไทดำ กลุ่มลาวเวียงและลาวพวน ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในพื้นที่อำเภออุ้มทอง ที่มีความต้องการองค์ความรู้ด้านการวิจัย และยังสามารถนำกระบวนการวิจัยสร้างสรรค์นี้ไปพัฒนาสร้างนวัตกรรมด้านวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ในพื้นที่อื่น

ข้อเสนอแนะ

การปลูกจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่นและเห็นคุณค่าอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ อาจถูกอนุรักษ์ผ่านกระบวนการทางศิลปะพื้นฐานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การร้องเพลงพื้นบ้านการเดินรำ การบรรเลงดนตรี เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญคือการถ่ายทอดลงสู่เยาวชนในพื้นที่ในรูปแบบร่วมสมัย ทันสมัย เหมาะสมกับกับยุคปัจจุบัน ควรสร้างกระบวนการอนุรักษ์ในรูปแบบดั้งเดิมและพัฒนาต่อยอดในรูปแบบร่วมสมัยไปพร้อมกัน ในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่ที่ควรค่าแก่การสนใจ เนื่องจากมีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์มอญ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ญวน กลุ่มชาติพันธุ์เขมร และกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – ลาว อีกหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มลาวครั่ง กลุ่มลาวเวียง กลุ่มลาวพวน เป็นต้น ซึ่งสามารถนำเอาอัตลักษณ์ในแต่ละชาติพันธุ์มาพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดในรูปแบบศิลปะร่วมสมัยได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย ปัญญาดี. (๒๕๕๐). **อัตลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. เชียงใหม่: วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ณัฐภา นาฏยนาวิณ, มนัสวี ศรีราชเลา, ยุทธนา อัมระรงค์, อัศวิทย์ เรืองรอง, และกุลสิรินทร์ ใจจริง. (๒๕๖๐). **การสร้างสรรค์การแสดงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภออุ้มถ่อง จังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- รสสุคนธ์ เนาวบุตร. (๒๕๕๗). **แนวทางการจัดการเรียนร่วมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุธี จันท์ศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์. (๒๕๖๑). **สืบอัตลักษณ์ไท สืบลำนาดนตรี**. กรุงเทพฯ: บริษัทจรัสสินทวงค์การพิมพ์ จำกัด.
- เอกชัย พุทธิัญญ์. (๒๕๖๑). **ชุดบทประพันธ์เพลงเพื่อประชาสัมพันธ์ อำเภออุ้มถ่อง จังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- _____. (๒๕๖๒). **สัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับแกนนำชาวไทดำ ตำบลบ้านดอน**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- _____. (๒๕๖๒). **สนทนากลุ่มกับปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ ตำบลสระยายโสม อำเภออุ้มถ่อง.กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.**
- _____. (๒๕๖๒). **ผู้วิจัยมอบบทประพันธ์ให้สถานีวิทยุท้องถิ่นในอำเภออุ้มถ่อง**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

_____ . (๒๕๖๒). ทำนองหลัก (Main theme) ของบทเพลงอยู่ทองบลูส์.
กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

_____ . (๒๕๖๒). ทำนองด้นสด (Improvisation) ห้องที่ ๑ – ๔. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

_____ . (๒๕๖๒). ทำนองด้นสด (Improvisation) ห้องที่ ๕ – ๘. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

_____ . (๒๕๖๒). ทำนองด้นสด (Improvisation) ห้องที่ ๙ – ๑๒. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

Mac Farlane, Patrick. (2020). 12 Bars Blues. เว็บไซต์ของ Guitar Lesson
World. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ . จาก
<https://www.guitarlessonworld.com>

_____ . (2020). Shuffle Blues Pattern. เว็บไซต์ของ Guitar Lesson
World. สืบค้น ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ . จาก
<https://www.guitarlessonworld.com>